

## **РЕЦЕНЗІЯ**

доктора економічних наук, професора кафедри міжнародної економіки  
Західноукраїнського національного університету

**Лизун Марії Володимирівни**

на дисертаційну роботу Іващука Олега Валентиновича на тему «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

### **Актуальність теми дослідження**

Економічна дипломатія відіграє ключову роль у формуванні зовнішньоекономічної політики та забезпеченні стійкого економічного розвитку країни. В умовах нового світового порядку, який характеризується швидкими змінами геополітичних та економічних відносин, посиленням конкуренції за ресурси та ринки, а також новими викликами і загрозами, значення економічної дипломатії для України суттєво зростає.

Глобальні економічні процеси стають все більш взаємопов'язаними, що вимагає від держав адаптації своїх економічних стратегій до нових умов. Одночасно спостерігається посилення регіональних інтеграційних процесів та збільшення торговельних конфліктів між провідними економіками світу, такими як США та Китай, що створює нові виклики для країн з перехідною економікою, зокрема для України. Крім того швидкий розвиток цифрових технологій та інноваційних рішень відкриває нові можливості для економічного зростання, але також створює нові виклики для національної економічної політики; зростаюча увага до екологічних проблем та зміна клімату вимагають від держав впровадження нових економічних підходів та стратегій; військові конфлікти та політична нестабільність у різних регіонах світу, включаючи агресію Росії проти України, потребують ефективних дипломатичних зусиль для захисту національних інтересів.

В контексті зазначених змін, економічна дипломатія України набуває особливої важливості. Після здобуття незалежності Україна зіткнулася з численними викликами, такими як економічна трансформація, побудова

ринкової економіки, інтеграція до світових ринків та захист національних інтересів у міжнародному контексті. Останні події, зокрема військова агресія з боку Росії, суттєво вплинули на економічну ситуацію в країні та підкреслили необхідність активної економічної дипломатії для відновлення економіки та забезпечення її стійкості.

Актуальність дослідження економічної дипломатії України в умовах нового світового порядку обумовлена необхідністю адаптації до сучасних викликів та можливостей глобального економічного середовища. З огляду на вищевикладене, дисертаційна робота, виконана Іващук Олександром Валентиновичем на тему «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку» є актуальною та своєчасною.

**Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами,  
планами, темами**

Дослідження проведене в межах наукових досліджень Західноукраїнського національного університету, зокрема: фундаментального держбюджетного дослідження «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний номер 0124U000003; Наказ ЗУНУ № 178 К/тр-НДЧ від 07.05.2024 р.); науково-дослідних робіт кафедри міжнародних відносин та дипломатії – «Стратегічні домінанти економічної дипломатії в контексті формування нової конфігурації світового порядку» (державний реєстраційний номер 0121U111026), «Концептуальні засади та системні детермінанти трансформації економічної дипломатії в умовах глобальних ризиків і загроз», «Моделі економічної дипломатії та типи геостратегічної політики України в умовах нового світового порядку»; «Новітні тренди розвитку міжнародних відносин» (державний реєстраційний номер 0123U100872); кафедри міжнародної економіки – «Геоелектроніка та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U111077). Виконувалася в межах роботи з надання науково-професійних послуг за господарським договором «Надання консультативних послуг з питань роботи на платформі «NAZOVNI», яка є

сервісом глобалізації українського бізнесу та головним інструментом просування експорту за кордон за сприяння українських посольств» (Наказ ЗУНУ № 219 К/тр-НДЧ від 27.06.2023 р.).

### **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій**

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Іващука О. В. дає змогу констатувати належний рівень проведеного дослідження та наявність наукової новизни. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій базується на використанні сучасних теорій та концепцій міжнародних економічних відносин, працях вітчизняних та зарубіжних учених.

З метою обґрунтування результатів дослідження автором використано сукупність методів дослідження (теоретичних, історичних, емпіричних та інших), зокрема метод теоретичного узагальнення, історичний метод, метод діалектичного пізнання, метод аналогій і компаративного аналізу, методи індукції та дедукції, методи аналізу та синтезу, метод моніторингу, метод SWOT-аналізу, методи обробки даних, які включають: метод статистичного аналізу, метод головних компонент, визначення Індексу економічної дипломатії, методи кореляційного і регресійного аналізу, кластерний аналіз, табличний та графічний методи.

Автором опрацьовано достатню кількість літературних та статистичних джерел, аналітичної інформації щодо економічної дипломатії України в умовах нового світового порядку, феномену глобалізації та основних складових міжнародних економічних відносин. Список використаних джерел налічує 256 найменувань, більшість з яких – іноземна література. Основні положення дисертаційної роботи пройшли апробацію.

У дисертації розкрито концептуальні засади сучасного світового порядку у міждисциплінарному дискурсі (с. 13-18), окреслено цивілізаційні чинники, які відіграють важливу роль у формуванні нового світового порядку та розробці геополітичних стратегій (с. 19-24), розглянуто порушення принципів миру та

безпеки та поглиблення інституційної кризи світового порядку та конфлікти між країнами (с. 24-31).

Заслуговує на увагу авторський підхід до етапів формування нового світового порядку та їхніх економічних вимірів, що враховує на сучасному етапі такі детермінанти, як цифрові виклики, екологічні катастрофи, енергетична залежність та ін. (с. 32-34).

У дисертаційній роботі автором обґрунтовано багатофункціональність економічної дипломатії та розглянуто економічну дипломатію в матриці кроссекторальних взаємодій нового світового порядку (с. 73-79).

Автором проведено розрахунок динаміки Індексу глобалізації КОФ України та субіндексів, а також показників торгової та фінансової глобалізації України (с. 91-92). Це дало змогу виділити операційні та стратегічні пріоритети ЄБРР в Україні. У роботі аргументовано, що динаміка зовнішньоекономічної відкритості України за період 1990–2022 рр. та динаміка регіональної структури товарного експорту з України має відмінну від інших країн структуру експорту (с. 107-111).

У процесі дослідження виокремлено складові геополітики за даними Світового економічного форуму (с. 129-133) та встановлено, що геополітична напруженість загалом може проявлятися в торговельних суперечках, коли країни накладають мита або санкції одна на одну, і згодом трансформуватися в економічні війни.

У дисертаційній роботі представлено динаміку втручання країн у міжнародну торгівлю товарами, регуляторні заходи (с. 159-163) та доведено, що політика протекціонізму та торгові бар'єри створюють значні перешкоди для реалізації проектів економічної дипломатії, призводячи до напруженості у відносинах із торговими партнерами, які можуть у відповідь встановити власні бар'єри.

Практичну цінність мають результати дослідження, пов'язані з цифровою дипломатією, що формує розуміння того, як використання технологій у міжнародних відносинах посилює дипломатичні ініціативи, та інформаційною

дипломатією, у фокусі якої є використання цифрових платформ для дипломатичної діяльності та просування національних економічних інтересів країни (с. 157-162).

**Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій,  
сформульованих у дисертації**

До найбільш вагомих результатів, що характеризують наукову новизну дослідження можна віднести:

- обґрунтовано концептуальну модель формування архітектури багатовекторної економічної дипломатії України з урахуванням її ролі в матриці кроссекторальних взаємодій нового світового порядку та її просторового, функціонального, інституційного вимірів та аргументовано перехід економічної дипломатії від її класичної централізованої форми до мережевої, що базується на принципах синергійності, стійкості, гнучкості, адаптивності, координації, горизонтального лідерства і враховує вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ, що дало змогу розширити інструментарій економічної дипломатії, виявити формати міжнародних економічних взаємодій, що забезпечують дифузійну національних інтересів у багаторівневому світовому порядку;

- удосконалені трактування світового порядку як багатогранного процесу, що відображає нову конфігурацію (точніше реконфігурацію існуючої) системи міжнародних відносин і глобального управління, зокрема деталізовано сутнісні характеристики й імперативи світового порядку в межах позитивної та нормативної методології, що дало змогу обґрунтувати його багаторівневості і міждисциплінарний характер;

- наукові підходи до оцінки активності економічної дипломатії країн, зокрема запропоновано та розраховано Інтегральний індекс економічної дипломатії, що враховує багатосторонні інвестиційні угоди, регіональні преференційні торговельні угоди, дипломатичні представництва країни за кордоном, Індекс безвізового режиму, соціальну складову Індексу глобалізації, що дозволило ідентифікувати країни у глобальному просторі за цим індексом,

встановити кореляційні зв'язки між його структурними елементами та провести ранжування країн за рівнем активності економічної дипломатії;

- виокремлені концептуальні підходи до формування нового світового порядку під впливом глобальних мегатрендів та геополітичної напруженості, на основі чого узагальнено його економічні виміри; встановлено зміщення акценту з геополітичних імперативів на економічні, обґрунтовано необхідність зміни економічної філософії світового порядку, яка детермінувалася на різних етапах його формування такими процесами: економізацією, транснаціоналізацією, фінансизацією, інформаційною трансформацією та економічною цифровізацією;

- визначення особливостей розвитку економічної дипломатії України на основі системного аналізу її сучасних трендів, які формуються під впливом трансформації світового порядку в умовах глобальної нестабільності та ризиків, порушення країнами правил багатосторонньої дипломатії й активізації протекціоністської політики, зростаючої, але непослідовної зовнішньоторговельної відкритості України, прогресуючої глобальної інтеграції та водночас посилення конкуренції за ресурси, в тому числі енергетичні, COVID-19 і війни.

### **Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи**

Теоретичні результати проведеного дослідження полягають у формуванні теоретичних концептів економічної дипломатії у вимірах нового світового порядку. Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що результати дослідження дають змогу сформуванню стратегічні вектори реалізації економічної дипломатії країн в умовах переформатування світового порядку.

Результати дослідження, які мають прикладний характер, знайшли застосування у діяльності Державного підприємства «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв» (довідка № 17Д/МУ від 02.02.2024 р.), Почесного консульства Угорщини в м. Тернопіль (довідка № 08/04/2024 від 08.04.2024 р.), Управління міжнародного економічного співробітництва та інвестиційних проектів і Департаменту економічного

розвитку і торгівлі Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 05-4544/11 від 29.04.2024 р.).

Основні положення та результати дослідження впроваджено у навчальний процес Західноукраїнського національного університету під час викладання дисциплін «Міжнародна економічна діяльність», «Міжнародне співробітництво», «Міжнародна економічна політика», «Міжнародні відносини та світова політика», «Міжнародна політика та економічна дипломатія», «Україна в сучасних геополітичних процесах», «Міжнародні системи та глобальний розвиток» (довідка № 126-31/1385 від 26.06.2023 р.).

### **Повнота викладення основних наукових результатів дисертації в опублікованих працях**

Результати дисертаційної роботи опубліковані у 22 наукових працях загальним обсягом 10,63 д. а. (з яких особисто автору належать 5,1 д. а.), у тому числі: 9 праць – у наукових фахових виданнях, 1 публікація – в іншому виданні, 2 публікації – у наукових періодичних виданнях інших держав і 10 публікацій апробаційного характеру.

Профіль видань та зміст наукових праць відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

### **Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності**

Текст дисертаційної роботи Іващука Олега Валентиновича за результатами перевірки на наявність текстових запозичень не містить запозичень без належного посилання на джерела та відповідає принципам академічної доброчесності. Усі наявні у роботі посилання на джерела зроблені із дотриманням норм законодавства про авторське право і суміжні права.

### **Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації**

1. У дисертації автор багато уваги приділяє ролі міжнародних організацій у формуванні нового світового порядку та економічній дипломатії, однак доцільно було б більш детально розвинути тезу про те, що «сьогодні успішність

діяльності ООН підпадає під сумніви, оскільки існує криза довіри між країнами, яка щораз зростає» (с. 24) та показати можливі сценарії переформатування міжнародних інституцій.

2. На с. 23 дисертації представлена періодизація світового порядку, проте потребують додаткового пояснення характеристики, запропоновані для останнього періоду (2020-ті роки), для якого характерним є «мультиполярний мережевий світ з акцентом на глобальне біполярне протистояння».

3. Розраховуючи Індекс економічної дипломатії, дисертант використав лише 5 компонентів (с. 81), залишивши поза увагою інші показники, такі як присутність діаспори в країні перебування, економічну та політичну складові Індексу глобалізації та ін.

4. В процесі SWOT-аналізу економічної дипломатії України (с. 155-157) дисертант виокремлює сильні і слабкі сторони, можливості, загрози; і як сильну сторону виділяє наявність висококваліфікованого економічно активного населення, у той же час, як слабку сторону – демографічну проблему. Така позиція автора потребує додаткового пояснення.

5. Поділяємо позицію дисертанта, що Європейський Союз залишається пріоритетним у міжнародній співпраці та економічній дипломатії України (с. 97-101), але варто було б доповнити проведений у роботі аналіз напрямків співпраці питаннями регіональної політики України, яка в останні роки зазнала і зазнає значних трансформацій в контексті євроінтеграційних пріоритетів.

Загалом вищезазначені положення не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, її теоретичного та практичного значення.

### **Загальний висновок**

Дисертаційна робота Іващука Олега Валентиновича на тему «Економічна дипломатія України в умовах нового світового порядку», представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» є завершеним



самостійним дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам. Робота виконана на належному теоретичному рівні й має практичне значення.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дає змогу зробити висновок, що представлена дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Іващук Олег Валентинович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

**Рецензент:**

доктор економічних наук,  
професор кафедри міжнародної економіки  
Західноукраїнського національного університету

Марія ЛИЗУН

